

Також можна звернутись і до наративної медіації, яка є по суті терапевтичною медіацією і дозволяє стороні, яка ввійшла в стан конфлікту, через побудову певної історії (нарративу) відпрацювати ставлення до оточуючого світу, побудувати нову реальність, подолати внутрішні суперечності, скласти погляд на речі, відносини тощо.

Таким чином можна констатувати, що і в цифровому середовищі, так само як і в будь якій іншій сфері діяльності людини, можуть бути використані певні, відпрацьовані моделі медіації для успішного врегулювання виникаючих в ньому конфліктів.

Література:

1. Петрінко В. С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці : навчальний посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.

2. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. Дата оновлення: 06.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення 07.09.2023).

3. Baruch Bush R.A., Folger J.P. The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict. Wiley, 2004.

4. Біцай А. В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 85–89.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-389-0-14>

ЦИФРОВИЙ ПАНОПТИКУМ ЯК МЕТОД РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ. СУЧАСНІ СИСТЕМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА СУСПІЛЬСТВАМИ

Сокоринський Володимир Олегович

*аспірант факультету міжнародних відносин, політології та соціології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Постановка проблеми : Сьогоднішнє цифрове життя та саме поняття цифрового суспільства набувають все більшої технологізації та складності у розумінні. Умови та способи взаємодії між країнами та світом формуються за допомогою досягнень комп'ютеризації суспільства та інформаційних технологій. Використання різноманітних технологій, таких як соціальні мережі, цифрові гаджети, дає нові можливості країнам у вирішенні власних потреб та завдань. Однак,

з метою поліпшення цих процесів, стає актуальним питання для держава – забезпечення захисту цифрових каналів зв'язку, що з іншого боку проковує прояви тенденцій цифрового тоталітаризму. Саме сучасні ІТ-технології та неконтрольований розвиток стають вправним методом для реалізації та створення загрози сучасним цифровим та громадським суспільствам, а філософські ідеї минулих століть стають дедалі реальними для імплементації у сьогодення.

У зв'язку з цим автор висуває питання про необхідність узгодженого підходу до розгляду цифрового тоталітаризму як потенційної загрози сучасним цифровим суспільствам через розгляд сучасних тенденцій розвитку НТР та ІТ – технологій.

1. Поняття Паноптикон. “Дослівно «паноптикон» з грецької означає – простір, у якому видно все” [3, с. 133] Саме така ідея була покладена братами Бенетами у створенні системи тюрем, шкіл, училищ чи заводів. “Паноптикон, описаний Дж. Бенетом у листах 1786–1787 рр., являв собою круглу чотириповерхову будівлю діаметром 100 футів з 48 одиночними камерами по периметру на кожному поверсі. Загалом Паноптикон був розрахований на 192 особи. Ширина камери по зовнішній стіні складала 6 футів. Замість дверей – решітки з тонкими прутами. У кожній камері мало бути досить велике вікно й завдяки сонячному світлу, а у вечірній час спеціальним ліхтарям все, що відбувалося всередині, повинно було добре видно з центральної точки Паноптикуму.” [3, с. 135]. За Бенетами популяризовав ідею відомий французький філософ Мішель Фуко, який у власному творі «Наглядати і карати» розвинув ідеї нагляду за людьми використовуючи напрацювання минулих авторів. Проте цифровізація, комп'ютеризація дали змогу втілити ці ідеї у реальність.

2. Цифровий Паноптикон. Так що, таке Цифровий Паноптикум? Виходячи із розвитку технологій, автор розуміє цей термін, як – всеохоплюючу та всепронизуючу систему спостереження за цифровим суспільством із використанням центричної системи споглядання та контролем.

3. Цифровий тоталітаризм із урахуванням сучасних тенденцій розвитку цифрових суспільств – постає системою тотального контролю за всіма сферами життя суспільства, використовуючи електронні технічні засоби, які в свою чергу дозволяють лімітувати чи корегувати діяльність людини в Інтернеті. Дірк Хелбінг – німецький професор обчислювальної соціології факультету гуманітарних, соціальних і політичних наук, член факультету комп'ютерних наук ЕТН Zurich – виділяє наступні риси сучасних цифрових тоталітарних суспільств, а саме: (1) масове стеження; 2) неетичні експерименти з людьми в рамках існування соціальної інженерії; 4) примусове підпорядкування

людей; 5) пропаганда та цензура; 6) існування «доброчливий» диктатури; 7) поліцейська діяльність, тобто наявність «поліцейської держави»; 8) виборче застосування забезпечення прав людини.) [5].

Отже, цифровий паноптикон взаємопов'язаний із цифровим тоталітаризмом виступаючи, як метод та інструмент досягнення контролю та влади над цифровими суспільствами та населенням у цифрову епоху.

4. PRISM, Smart-city, Системи соціального кредитування, як новітні технології спостереження.

PRISM – це програма підрозділу Special Source Operations (SSO) АНБ США, яку було викрито у фактах шпionажу за населеннями, країнами, мережами, урядами у 2013 р., колишнім амереканським співробітником АНБ Джоном Сноуденом. Ця програма має єдину мережеву систему, яка сполучає її з більш ніж 100 відомими амереканськими компаніями [2]. Під підпорядкуванням цієї системи спостереження знаходяться такі компанії, як Google, Microsoft, Yahoo!, Facebook, Facetalk, PalTalk, Youtube, Skype, Apple тощо. Існування такої системи доводить реальну загрозу громадським правам на приватне життя та ставить під загрозу процеси збору та обробки персональних даних користувачів мережі Internet, а отже і всього цифрового простору в цілому.

Технології “Smart City” – це ще один винахід сучасного науково-технологічного прогресу, який покликаний поліпшити життя у великих містах, мегаполісах тощо. Мета цього глобального проекту це “ ... максимізувати ефективність міських операцій та послуг та встановити зв'язок із жителями, ...поєднуючи в собі інформаційні та комунікаційні технології, або «ІКТ», з різними фізичними пристроями, підключеними до Інтернету” [4]. Таким чином, використовуючи дану технологію представники місцевих органів самоврядування можуть з легкістю стежити за діяльністю та змінами у місті та тримати прямий зв'язок із службами пенітенціарного характеру.

Непрогнозований порядок впровадження, відсутність єдиного погляду розвитку цієї технології серед держав також може переформатувати цю технологію у метод та інструмент розповсюдження цифрового тоталітаризму.

Система соціального кредиту – це система завдяки якій влада може збирати інформацію щодо відповідності громадянина усім «соціальним» та «громадським» стандартам. Ця система почала розроблятися у КНР ще з 2010-х рр., її спіткають різні невдачі із повноцінним впровадженням, проте на сьогодні за рахунок цієї системи держава регулює взаємодію із бізнес компаніями та громадянами власного суспільства [1].

Існування та можливий «експорт» такого винаходу у світовий ринок може спричинити тотальний контроль серед держав та урядів за всіма сферами життєдіяльності громадськості.

Багаторазове дослідження проблематики цифрового тоталітаризму, доводять ті припущення, що Цифрового Паноптикуму, як метод та інструмент дійсний та цілком реальний. Його неминучий та неконтрольований розвиток, кожний день стикає сучасні громадські суспільства, уряди та держави з важливими питаннями щодо приватності, соціальної динаміки та особистих свобод громадян та суспільств. Завдання науковців полягає у ретельному пошуку та винаходом балансу між незаперечними перевагами технологічного прогресу та невпинною повагою до фундаментальних прав зі сторони урядів, держав та підконтрольних їхніми наказами комерційних компаній. Порушуючи цю проблематику ми створюємо прецедент для звернення уваги щодо траєкторій розвитку світового та вітчизняного цифрового майбутнього. Особливу увагу слід приділяти дотриманню та відповідності етичних та правових рамок, що регулюють розширення впливу цифрових технологій. У нашому прагненні до суспільства, повністю інтегрованого з цифровими технологіями, захист індивідуальної автономії та конфіденційності повинно стати пріоритетним завданням, яке має бути також на передніх планах технологічного ландшафту, що так стрімко розвивається.

Література:

1. Кашавцева К. Не виплатив кредит – відключили інтернет: як працює соціальний рейтинг у Китаї. URL: <https://www.unian.ua/curiosities/chto-takoe-socialnyu-reyting-v-kitae-pravda-i-mify-12443769.html>
2. Сноуден розповів, для чого спецслужби стежили за мільйонами у соцмережах. URL: <https://web.archive.org/web/20131001214703/http://www.pravda.com.ua/news/2013/09/29/6998918/>
3. Сокальська О.В. Пенітенціарна система Джеремі Бентама: нереалізований проєкт «ідеальної в'язниці». *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Харків : Право, 2020. Вип. 40. 132–146 с.
4. Gade D. (2024) Top 10 Smart Services of Smart Cities. URL: <https://medium.com/@drdgade/top-smart-services-of-smart-cities-a5f31a412844>
5. Helbing D. (2017) Digital fascism rising? URL: <https://www.theglobalist.com/fascism-big-data-artificial-intelligence-surveillance-democracy/>